

JOSEP SOLER (2019).

Language policy and the internationalization of universities:

A focus on Estonian higher education.

Boston; Berlín: De Gruyter Mouton. 175 p.

Probablement, qualsevol persona que estigui llegint aquest text s'estarà preguntant per què una revista en sociolingüística catalana inclou una ressenya d'un llibre —*Language policy and the internationalization of universities. A focus on Estonian higher education*— que se centra de manera gairebé exclusiva en fenòmens sociolingüístics a la universitat a Estònia. La connexió entre Catalunya i Estònia va molt més enllà de l'experiència personal i acadèmica que l'autor, Josep Soler, hagi pogut viure. Com Soler (2013) ja va argumentar anteriorment, els punts comuns entre els dos escenaris en termes polítics i sociolingüístics fan que la comparació entre els dos països sigui un exercici molt il·lustratiu. Tots dos són contextos bilingües en què una llengua mitjana (català o estonià) (Boix-Fuster *et al.*, 2018) coexisteix amb una llengua internacional dominant (el castellà o el rus) i, el més important, els dos han experimentat un canvi de règims autoritaris repressius (dictadura franquista, 1939-1975, i l'era soviètica, 1940-1991, respectivament) a sistemes democràtics, fet que els va permetre obtenir presència en entorns públics i institucionals.

Després de la caiguda dels règims autoritaris, Estònia es va convertir en un país independent i Catalunya va quedar supeditada al Govern central espanyol en el marc de les comunitats autònomes. Malgrat tot, en els darrers anys l'ímpetu per un estat català independent ha anat en augment, fet que es pot observar en les nombroses i multitudinàries mobilitzacions socials que s'han dut a terme al nostre país, algunes de les quals demostren que Catalunya s'emmiralla clarament en el context estonià (Ruiz Marull, 2016). A tall d'exemple, el 2013, l'ANC (Assemblea Nacional Catalana) va organitzar amb èxit la construcció d'una cadena humana de quatre-cents quilòmetres que travessava Catalunya de nord a sud. Aquesta iniciativa es va inspirar en la via bàltica de 1989, durant la qual més d'1,5 milions de persones van construir una cadena humana que vinculava Tallinn, Riga i Vïlnius, les capitals dels tres estats bàltics, que en aquells moments pressionaven per celebrar un referèndum d'independència de la Unió Soviètica.

Individus i institucions tant a Catalunya com a Estònia empen sovint les llengües com a recursos per expressar un posicionament polític o la seva afiliació amb una identitat nacional o ètnica, fent evidents tensions sociolingüístiques. Les tensions a Catalunya i Estònia entre les llengües majoritàries i minoritàries estan actualment agreujades per la pressió addicional que exerceix l'anglès en l'ecologia lingüística de les institucions d'educació superior. Conèixer la situació política i sociolingüística dels dos països és important per entendre aquest llibre i el seu autor.

La monografia comença amb un bell paràgraf carregat de sensibilitat on l'autor explica la seva trajectòria des de Catalunya cap a Estònia com a estudiant internacional i, posteriorment, com a investigador postdoctoral. Aquesta narrativa permet als lectors comprendre l'experiència de vida acadèmica de Josep Soler i la manera com va guanyar interès en un context que, per a la majoria de nosaltres, preval a la perifèria de la recerca en sociolingüística (vegeu Saarkinen *et al.*, 2016, com a exemple d'estudi sobre llengües a la perifèria). No obstant això, al final d'aquesta part, un context que abans era llunyà i estranger haurà esdevingut proper i familiar.

El primer capítol és una introducció que presenta, de manera succinta i eloqüent, com l'anàlisi de la dimensió sociolingüística de la internacionalització de l'educació superior serà l'eix vertebrador d'aquest llibre. En la seva major part, el capítol argumenta que l'aplicació de polítiques d'internacionalització —dirigides a fer que les universitats siguin més competitives mundialment— i la introducció de l'anglès com a llengua de l'ensenyament han col·lidit contra una visió de les universitats com a entitats nacionals finançades pels contribuents i que necessiten preservar els interessos, la cultura i la llengua nacionals. Les universitats semblen estar atrapades entre «els discursos globals dels beneficis i els discursos nacionals d'orgull» (text traduït) (p. 2) que donen lloc a una mercantilització de l'autenticitat. En definitiva, sembla que les universitats es troben en una situació difícil entre mantenir-se localment rellevants i ser líders en l'àmbit nacional i, alhora, el fet de seguir una agenda internacional, competint amb altres universitats per reclutar estudiants i personal internacionals que posteriorment puguin generar ingressos per a la institució. Més endavant, en aquest capítol, l'autor presenta una revisió d'estudis sobre el funcionament de les polítiques lingüístiques en contextos tan diversos com Corea, Suècia, Dinamarca i Catalunya, entre d'altres, que, tot i no ser una revisió exhaustiva, serveix com a aperitiu d'un tema que serà ampliat més endavant en cada capítol.

Del capítol dos al cinc podem llegir quatre estudis que, tot i ser diferents entre ells, es complementen i s'enriqueixen. Aquests capítols posen de manifest el continuïum en el qual, segons Chua i Baldauf (2011), es reproduïxen les polítiques lingüístiques, que inclou quatre etapes principals: supra macro, macro, micro i infra micro. Les dades analitzades comprenen des de documents transnacionals i supranacionals, que motiven les polítiques lingüístiques de les universitats europees, fins a les pràctiques lingüístiques dels individus en una universitat d'Estònia.

En el segon capítol, «Language policy responses to the internationalization of higher education: conceptual and material discourses in place», Josep Soler respon a la qüestió de com s'adaptin les universitats als seus entorns canviants i, en particular, quines iniciatives de política lingüística emergeixen i quins objectius persegueixen. La primera part del capítol analitza els discursos conceptuals que apareixen en documents polítics d'institucions ubicades a Finlàndia, Estònia, Letònia i la Unió Europea. L'autor duu a terme un estudi de contingut qualitatiu i analitza paraules clau per veure el paper i la importància que les institucions atribueixen a les llengües. La segona part tracta dels discursos sobre materials basats en els paisatges lingüístics (és a dir, pràctiques lingüístiques públiques, tant en l'espai físic com en línia) de l'ensenyament.

ment superior de les universitats bàltiques. En relació amb els discursos globalitzadors i nacionalitzadors, l'anàlisi dels paisatges lingüístics mostra que les institucions tenen més en compte un marc nacional —si més no en els seus espais físics i menys en l'entorn virtual—, mentre que els membres individuals de les institucions —com ara professors i investigadors— també tenen present un marc internacional (exemplificat amb l'exposició de pòsters en anglès en conferències internacionals).

El tercer capítol, «University language regimes in Estonia: (re)creating discourses in place», aprofundeix en el context estonià i analitza com es reproduïen i reforcen els règims lingüístics a la universitat. Aquest capítol, escrit de manera hàbil, és un dels més innovadors i avantguardistes del llibre, ja que mapa les ideologies lingüístiques mitjançant la triangulació de dades procedents de tres fonts. El primer conjunt de dades inclou els documents de política que regulen la internacionalització del sistema d'educació superior d'Estònia. El segon comprèn un seguit d'intervencions en un fòrum en línia destinat a discutir el Pla estratègic de la Universitat de Tartu 2020, així com textos vinculats als debats dels mitjans de comunicació que es van produir el 2012. El tercer conjunt de dades es complementa amb interaccions orals extretes d'un seminari organitzat el 2013, celebrat per commemorar el vintè aniversari dels programes impartits en anglès a Estònia. La naturalesa (semi)espontània dels fòrums i els debats orals aporta un contrapunt a l'anàlisi de documents oficials fruit de decisions premeditades institucionals, com els que s'examinen en el capítol anterior. Aquest capítol representa, per tant, un pont entre les polítiques lingüístiques en els nivells macro i micro.

El quart capítol, «Language ideologies and the internationalization of higher education in Estonia», examina les opinions i creences d'acadèmics locals i transnacionals sobre les llengües. El treball de camp es va dur a terme en el període 2013-2014, mitjançant entrevistes semiestructurades, les quals partien de les trajectòries lingüístiques dels entrevistats. L'anàlisi mostra que, independentment de quins antecedents tinguin, les seves opinions estan influenciades pels seus camps disciplinaris a causa de les diverses maneres en què operen amb i a través de la llengua. Els investigadors internacionals consideren convenient alinear-se amb el discurs implícit de la universitat que l'estonià no serà necessari per dur a terme les seves tasques, i la seva motivació per aprendre la llengua minoritària local sembla ser el resultat d'aspectes no acadèmics, com, per exemple, la construcció d'una família.

L'últim capítol d'anàlisi, «A historical perspective on language choice and attitudes in academia and higher education in Estonia», utilitza el treball de Mortensen i Haberland (2012) com a font d'inspiració i investiga l'evolució dels diferents règims lingüístics del món acadèmic i de l'ensenyament superior a Estònia. Els resultats mostren que els règims lingüístics es troben en una evolució constant i que cal considerar els canvis en l'àmbit social per entendre els que es produeixen a les institucions educatives. Així mateix, l'autor explora l'actitud dels estudiants cap a l'anglès i l'estonià. Les dades recollides a través de qüestionaris mostren que hi ha una gran demanda de cursos impartits en anglès, que els estudiants no consideren l'anglès una amenaça per a l'estonià i que aquells estudiants que no tenen l'anglès com a llengua

nadiua no se senten desavantatjats. La seva principal preocupació està relacionada amb l'aprenentatge de terminologia especialitzada en estonià davant la manca de suport institucional.

El sisè capítol, «Language policy discourses at the internationalizing university: Estonian perspectives on a global issue», reuneix els resultats dels quatre estudis anteriors per respondre les preguntes de recerca plantejades al principi del llibre. L'apartat 6.2 inclou una reflexió sobre els beneficis i les limitacions de l'aplicació de l'anàlisi del discurs per escanejar les polítiques lingüístiques a les universitats. En la seva reflexió, Josep Soler insisteix a examinar les especificitats culturals i històriques de la dimensió ideològica de les llengües en la investigació de la política lingüística. A més, argumenta que per fer una contribució significativa a la teoria social i examinar els nostres contextos de recerca des d'una perspectiva crítica que pugui portar al canvi social real, cal alinear-se explícitament amb el treball antropològic i amb estudis sociolingüístics crítics, fet amb el qual no podria estar més d'acord.

En resum, aquest llibre és una lectura imprescindible per als estudiosos catalans que s'interessen per les tensions i les ambigüitats en l'articulació i reproducció de les polítiques lingüístiques a les universitats d'un petit país independent a Europa, que ha experimentat traumes històrics similars als de Catalunya, però amb un destí diferent. Encara esdevé més admirable, si és possible, l'elegància i la meticulositat amb què Josep Soler comunica els resultats del seu projecte als estats bàltics. Aquest projecte, juntament amb la seva investigació actual als països nòrdics, l'han posicionat com un dels acadèmics de referència en l'estudi de la política lingüística a Europa.

Lidia GALLEGO BALSÀ
Universitat Rovira i Virgili

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BOIX-FUSTER, E.; TORRENS GUERRINI, R. M.; BASTARDAS I BOADA, A. (2018). *El català, llengua mitjana d'Europa: Multilingüisme, globalització i sostenibilitat lingüística*. Barcelona: Octaedro.
- CHUA, C.; BALDAUF JR., R. B. (2011). «Micro language planning». A: HINKEL, E. (ed.). *Handbook of research in second language teaching and learning*. Londres: Routledge, p. 936-951.
- MORTENSEN, J.; HABERLAND, H. (2012). «English – The new Latin of academia? Danish in universities as a case». *International Journal of the Sociology of Language*, núm. 216, p. 175-197.
- PIETIKÄINEN, S.; JAFFE, A.; KELLY-HOLMES, H.; COUPLAND, N. (2016). *Sociolinguistics from the periphery: Small languages in new circumstances*. Cambridge: Cambridge University Press, p. I-II.
- RUIZ MARULL, D. (2016). «Catalunya, con Estonia en la retina: El independentismo catalán quiere ser el reflejo de la 'revolución cantada' que llevó a las repúblicas bálticas a separar-

se de la URSS». *La Vanguardia* (6 juliol). <<https://www.lavanguardia.com/politica/20160706/403004348620/catalunya-estonia-independencia-carles-puigdemont.html>> [Consulta: 5 abril 2019].

SOLER-CARBONELL, J. (2013). «The anonymity of Catalan and the authenticity of Estonian: two paths for the development of medium-sized languages». *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, vol. 16, núm. 2: *Catalan in the twenty-first century*, p. 153-163. [Número especial]